

HARP
SANAT

ÇANAKKALE VE 18 MART 1915

Fevzi Kurtoğlu
Deniz Lisesi Tarih Muallimi

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayınevi Müdürü: Oğuz Şahin

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şereföğlu

Yayına Hazırlayan: Nuh Eşreföğlu

Son Okuma: Dr. Hakan Özkütükçü

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

Kapak Görseli: "Çanakkale ve Kilitibahr Üzerine
Hücum" (Lokman Erdemir, *Bir Millet'in Varoluş
Destanı*, Çamlıca Yayınları, İstanbul 2011, s. 46.)

1. Basım, İstanbul, Ekim 2024, Genel Seri: 4005

ISBN: 978-625-9796-71-0

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan
eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara
aittir."

ÇANAKKALE VE 18 MART 1915

Hazırlayan
Nuh EŞREFOĞLU

Fevzi Kurtoğlu

İÇİNDEKİLER

Harp Sanat Yayınevi'nin Yayın Esasları	7
Yayınevinin Notu	11
Hazırlayanın Notu	15
Ön Söz.....	17
1 HARPTEN ÖNCE	19
1. Mevki-i Müstahkem Emrine Verilen Filotilla ve Vazâifi	19
2. Yunan Gemileri Boğaz Önünde	21
3. GOEBEN ve BRESLAU'nın Boğaz'dan Duhulü	27
3. İngiliz Donanması Tarafından Boğaz'ın Tarassut ve Ablukası	29
5. Mondros'un İşgali Haberi.....	37
6. Fransız Harp Gemilerinin Boğaz Ablukasına İştirakleri	43
7. Filotillanın Boğaz Haricine Çıkmalarının İngiliz Donanması Tarafından Meni	44
2 TORPİL HATLARI	47
1. İlk Torpil Hatları.....	47
2. Boğaz'ın Kapanması	53
3. Rasadı ve Seyyar Torpilleri	57
3 BOĞAZ'IN ABLUKASI.....	59
2. MESUDİYE'nin Düşman Denizaltı Gemileri Tarafından Torpillenmesi	62
3. SAPHIR Denizaltı Gemisinin Osmanlılar Tarafından Batırılması.....	71
4 BOĞAZ'IN MÜTTEFİKİN DONANMASI TARAFINDAN BAHREN ZORLANMASI ESBABI	75
1. Çanakkale Boğazı'nı Zorlamak Fikri-Londra Şura-yı Harbi	75
2. Rusya'nın İngiltere'ye Müracaatı.....	77
3. Harekât-ı Bahriye Planı	80

4. Tahsis Edilen Kuva-yı Bahriye.....	84
5. Lord Fisher'in İhtirasları ve Londra Şura-yı Harbi.....	85
6. Yunanistan'ın Muaveneti Meselesi	89

5 Methal İstihkâmları

1. [19 Şubat] 6 Şubat Bombardımanı ve Netayici.....	93
2. [20-24 Şubat 1915] 7 - 11 Şubat Zarfındaki Vekayi ve Müstahkem Mevki Kumandanlığının İttihaz Eylediği Tedâbir.....	101
3. [25 Şubat] 12 Şubat Bombardımanı.....	102

6 Torpil Hatları Temizlenirken

1. Müttefikin Donanmasının Boğaz Dâhilindeki Harekâtı.....	111
2. 1 Mart - 16 Şubat	116
3. 2 Mart - 17 Şubat	119
4. Mevki-i Müstahkem Kumandanlığının Mukabil Tedabiri	122
5. 4 Mart - (19 Şubat): Düşmanın Seddülbahir ve Kumkalé'ye İhraç Teşebbüsü	123
6. Gece Vekayisi	125
7. Müttefikin Donanmasının Endirekt Endahtı	131
8. Gece Harekâtı.....	135
9. Merkez İstihkâmatının Bombardıman Edilmesi ve Netayici (22 Şubat) 7 Mart.....	135
10. 8 Mart ile 17 Mart (23 Şubat ile 4 Mart) Zarfında Cereyan Eden Vukuat.....	137
11. 26 Şubat - 11 Mart	141
12. 27 Şubat - 14 Mart.....	142
13. 26 Şubat - 13 Mart.....	142

7 Müttefikin Donanmasının Çanakkale Boğazı'na Hücumu 18 Mart 1915,

[Rumi] 5 Mart 1331	147
1. Birinci Safha.....	147
2. İkinci Safha.....	152
3. Üçüncü Safha	156
4. Tarafeynin Zayıtı	160

Çanakkale Harbi'ne Ait Türkçe Basılmış Kitaplar ve Makaleler

Kısa Sözlük	165
Dizin.....	169
Krokiler	173

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askeri tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askeri tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirilmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da 21. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun

akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarda kitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlanmış sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşüncesi ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

YAYINEVİNİN NOTU

Harp Sanat Yayınevi olarak askerî tarih hakkında kaleme alınmış telif eserler, hazırlanan çeviri metinler (Osmanlıcadan) ve yabancı dillerden yapılan çevirilerin yanı sıra telif hakkı bitmiş nitelikli eserleri yayımlamayı da amaçlamaktayız. Bu bağlamda Helmuth von Moltke, Colmar Von Der Goltz, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak, Arif Baytın, İsmail Hakkı Berkok ve Ziya Yergök gibi komutanlar; Ebubekir Hâzım Tepeyran, Mahmut Esat Bozkurt ve Süleyman Kâni İrtem gibi devlet adamları; Eyüp Sabri Akgöl ve Suphi Nuri İleri gibi siyasetçiler ile Ali Haydar Alpagut, Fevzi Kurtoğlu, Rıza Çavdarlı ve Sadettin Nüzhet Ergun gibi araştırmacılara ait eserleri de peyderpey yayımlamayı hedeflemekteyiz.

Bahsedilen eserlerin önemli bir kısmı 1930’lu ve bir kısmı ise 1940’lı yıllarda yayımlanmıştır. Bu dönemde basılan kitaplar -yaşanan alfabe değişikliği sebebiyle- hem imla kuralları konusunda yaşanan karışıklık hem de baskı tekniklerindeki yetersizlikten dolayı dilsel ve görsel olarak birtakım kusurlarla malul olduğu bilinen bir gerçektir.

Çok nitelikli kitaplar dâhil hemen hemen hepsinde görsel bakımdan (mizanpaj) tekdüzelik hâkimdir. Kitaplardaki “konuşma cümleleri, alıntılar, iç sesler vb.” genellikle punto büyüklükleri eşit olan aynı fontlarla yazıldığından, ilgili kısımların nereden başlayıp nerede bittiğini fark etmek ancak dikkatli okumalar sayesinde mümkün olabilmektedir. Yeniden yayımladığımız eserlerde bu sorunu gidermek için şu tasarruflarda bulunduk:

1. Birkaç cümleden oluşan (bir paragraf oluşturacak kadar uzun olan) konuşma cümleleri ve alıntıları -karşılıklı konuşma arz etmiyorsa- ana metinden bir punto küçük ve soldan bir birim içeride, çift tırnak içerisinde müstakil olarak -yani ayrı bir paragraf olacak şekilde- yazdık.
2. Çift tırnaklı ifadeler içerisinde ayrıca vurgulanması düşünülen kelime ve cümleleri ise tek tırnak içerisinde gösterdik.
3. Güncelliğini yitirdiğini düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını metin içerisinde vermeyi tercih ettik. Bunun için kelimenin ilk geçtiği yerde köşeli parantez içinde ve köşeli parantez işareti ile birlikte kelimenin anlamını ana metinden iki punto küçük yazdık. Böylelikle kelimenin anlamını bilenlerce metnin bölünmeden okunmasını sağlamaya çalıştık. Söz konusu kelime metinde birçok yerde geçiyorsa belirli aralıklarla birkaç kez aynı şekilde anlamını verdik. Eğer anlamı bilinmeyen kelime sayısı daha fazla ise kelime anlamları metin içerisinde değil dipnotlarda gösterdik.
4. Kitap, dergi, ansiklopedi, gazete isimlerini italik olarak yazdık. Gazete, dergi isimlerinin orijinalinde gazetesi, dergisi gibi kelimeler yoksa bu kelimeler küçük harfle ve düz olarak, ismin orijinalinde varsa italik ve baş harfi büyük olarak yazdık.
5. Dipnotları, ana metinden iki punto küçük ve ana metinle aynı yazı tipinde yazdık.
6. Cümle ya da paragraf içindeki -yani müstakil olmayan- konuşma cümlelerini çift tırnak içinde ve ana metinle aynı punto ile yazdık.
7. Karşılıklı konuşma cümlelerini alt alta, soldan bir birim içeriden ve başında konuşma çizgisi (uzun çizgi) olacak şekilde ve ana metinden bir punto küçük olarak yazdık.

8. Konuşma cümlelerine dâhil olmayan kelimeler (dedi, ekledi, ilave etti, söyledi vb.) ile konuşma cümlelerinin arasına virgül koyup bunları ana metinle aynı puntoyla yazdık.

9. “İç ses” türündeki konuşmaları ana metinle aynı büyüklükte ve italik olarak yazdık.

10. Köşeli parantez içinde yaptığımız -ana metne ait olmayan- ilaveleri ana metinden bir punto küçük olarak yazdık. Bunlar şiir açıklamaları gibi uzun olabileceği gibi cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için ekleme ihtiyacı hissettiğimiz bir kelime/kelime grubu da olabilir.

11. Kelimelerdeki “inceltme, kesme” işaretleri için Türk Dil Kurumunun güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas aldık.

12. Tarihî kaynaklarımızın genel itibariyle Arap harfli metinlere dayalı olması nedeniyle kaynaklara gitmek isteyen okurların işini kolaylaştırmak ve akademik çalışmalarda takip edilen imla anlayışıyla uyumu sağlamak için tarihî şahsiyetlerin isimlerinin yazımında *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'nin (TDVİA) imlasını esas aldık. Böylece isimlerin sonundaki “t”leri “d” olarak (Mehmet => Mehmed gibi); “p”leri “b” olarak (Recep => Receb gibi) yazdık. Yine Hayrettin => Hayreddin gibi. Keza isimlerdeki uzatma ve inceltme işaretlerinin kullanımında TDVİA'nın imlasını esas aldık. Mesela Pîrî, Kanûnî gibi.

13.-oğlu, -zade kelimelerini kendisinden önce gelen isimle birleşik yazdık. Mesela Müezzinoğlu Ali Paşa, Ömeroğlu Turhan Bey gibi.

Bu ölçütlere göre yeniden yayımlayacağımız eserlerin kültür hayatımıza katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

HAZIRLAYANIN NOTU

Deniz harp tarihçisi ve bahriye subayı Fevzi Kurtoğlu'nun, telif ettiği birçok kitap ve makale ile Türk denizcilik tarihinin geniş kitlelere ulaştırılmasında önemli katkısı olmuştur. Onun bu husustaki önemli çalışmalarından biri de Türk ordusunun son büyük zaferi olan 18 Mart 1915'i anlattığı kitabıdır. 1935 tarihinde 336 sayılı *Deniz Mecmuası*'nın tarih ilavesi olarak *Çanakkale ve 18 Mart 1915* adı ile yayımlanan eserde Kurtoğlu, Osmanlı Devleti'nin (yazarın ifadesi ile Türkiye'nin) Birinci Dünya Harbi'ne giriş süreci, Alman savaş gemileri GOEBEN ve BRESLAU'nun Çanakkale Boğazı'ndan kabul edilişi, sonrasında Boğaz'ın İtilaf donanması tarafından ablukası, ilk bombardımanlar ve 18 Mart taarruzunu, tarafların kaynaklarından iktibas ile karşılaştırmalı bir şekilde anlatır.

Harf İnkılabını müteakip senelerde yazılan eserde, imla kuralları bakımından birtakım yanlışların yanı sıra Miladi ve Rumi tarihlendirmeler açısından da bazı karışıklıklar içermektedir. Dönemin Türk kaynaklarında Rumi takvimin kullanılması nedeni ile Kurtoğlu genel yazımda Rumi takvimi esas alırken, İngiliz ve Fransız kaynaklarından yaptığı aktarımlarda Miladi takvimi esas almıştır. Bu nedenle okuyucunun, bu ikili tarihlendirmeden dolayı zihin karışıklığı yaşamaması için köşeli parantez içinde Rumi tarihlerin Miladi karşılıklarını verdik.

Eserin, akademik çalışmalarda referans olarak kullanılabilmesi için diline sadık kalmayı tercih ettik. Bunda yazarın kullandığı ifadelerin önemli bir kısmının denizcilik ve askerî terimlerinden oluşması-
nın da etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Eserde geçen tüm yabancı kişi ve yer isimleri ile diğer ifadele-ri -yazarın yazdığı üzere- okunduğu gibi [Kuın, Oşın] değil orijinal [QUEEN, OCEAN] imlaları ile verdik. Gerekli gördüğümüz yerlerde yaptığımız açıklamaları köşeli parantez içerisinde verdik. Keza bazı yerlerde bazı bilgileri, yazarın yararlandığı kaynaklardaki bilgilerle karşılaştırdık.

Eserlerin ilk baskısı, alfabe değişikliğinden dolayı Türkçe imla kurallarının henüz tam olarak yerleşmediği bir döneme denk gelmektedir. Bu nedenle eserde mevcut imla hatalarını Türk Dil Kurumunun (TDK) güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas alarak düzelttik. Yine araştırmacıların eserden istifadesini kolaylaştırmak için kitabın sonunda, ağırlıklı olarak kişi ve yer isimlerinden oluşan bir dizin ile günümüz okuru tarafından anlaşılmasında zorluk yaşanacağını düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını içeren bir kısa sözlüğe yer verdik.

Eserin yeniden yayımını gerçekleştiren Harp Sanat Yayınevinin yönetici ve çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Nuh EŞREFOĞLU
İstanbul, 09.08.2024